

12. 4. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Přepavní kontrola

Před více než deseti lety byl na tomto portálu zveřejněn příspěvek [01] ohledně práv revizorů vůči černým pasažérům v MHD. Ač za uplynulou dobu byly dopravní zákony [02] několikrát novelizovány [03], není přesto článek až tak zastaralý. Ve svém příspěvku nabízím vedle aktuální legislativy i trochu jiný pohled na věc, některá odlišná stanoviska, jakož i zde nebudu zužovat článek jen na revizory MHD. Níže uvedené platí i pro vlakové revizory, pro revizory v linkové autobusové dopravě, pro řidiče a strojvedoucí a pro průvodčí.

Jaká oprávnění má revizor [04] dnes?

Úvodem několika slovy trocha historie

Od šedesátých let byla veřejná doprava upravena přepravními řády (vyhláškami), samostatně přepravním řádem 133/1964 Sb. pro silniční dopravu osob (ČSAD), železničním přepravním řádem 132/1964 Sb. (ČSD) a městským přepravním řádem 127/1964 Sb. (DP). Budiž na okraj zmíněny i přepravní řády pro lodní dopravu, přepravu lanovkami a letecký přepravní řád. Tyto (popř. nadcházející) přepravní řády byly výslovně zrušeny ke dni 31. 7. 2000 až současným přepravním řádem pro veřejnou drážní a silniční osobní dopravu, tedy vyhláškou MDS 175/2000 Sb.

V období od roku 1994 do roku 2000 se různily aktuální názory na platnost těchto přepravních řádů [05], kdy odpůrci platnosti poukazovali na zrušení zákonů, na jejichž základě byly vydány tyto přepravní řády, naopak příznivci platnosti se zaštiťovali přetrváním platnosti přepravních řádů "pod ochrannými křídly" občanského zákoníku. Leč po bitvě je každý generál - dnes je uznávaný názor ten, že přepravní řády platily: Tento stav je judikován Ústavním soudem - Sbírka nálezů a usnesení N 34/29 SbNU 291 [06]. Z uvedeného vyplývá, že přírážky ("pokuty") uložené v tomto období právní nejistoty 1994-2000 byly uloženy po právu.

Oprávnění revizorů dnes, po padesáti letech nedoznala zásadních změn.

Bylo a je to právo na uložení sankce cestujícímu bez jízdenky nebo cestujícímu porušujícímu jinak podmínky přepravy; taktéž právo vyloučit cestujícího z přepravy. Bylo právo na uložení sankce na nezaplacení přepravného/dovozného za zavazadlo, to je dnes omezené. Bylo právo požádat kteréhokoli cestujícího o prokázání totožnosti a nyní je právo na perlustraci jen ve vyjmenovaných případech. Přírážky byly v pevných taxách (orientačně: 30 a 40, pak 50 a poté 100 Kčs), dnes jsou ve volitelné výši s limitem 1500 Kč.

Socialistický revizor **nebyl veřejným činitelem**. Nebyl jím při kontrole jízdenek, coby komerčním úkonu. Status veřejného činitele byl přiznáván "dopravákům" výjimečně, jen v případě zásahu proti narušiteli veřejného pořádku nebo proti narušiteli bezpečnosti dopravy, pokud nebyl na místě jiný, k zákroku povolanější orgán [07]. [08]

Přepravní smlouva

Přepravní smlouva je definována na dvou (třech) místech, avšak odlišným způsobem. Jednak její počátek stanovuje poněkud nešťastným způsobem **vyhláška MDS 175/2000 Sb.**, přepravní řád [09]

tak, že smlouva je uzavřena, pokud cestující využije svého práva z jízdního dokladu a nastoupí do vozidla dopravce. Jinými slovy podmiňuje uzavření smlouvy tím, že cestující splní předem svoji smluvní povinnost, a neřeší situaci jízdy bez jízdenky či s nedostatečnou jízdenkou. Tento nedostatek je **korigován nálezem Ústavního soudu** [10], podle kterého je smlouva uzavřena a započata nástupem cestujícího do vozu; nezaplacení jízdného je pak jen porušením smluvních povinností (tedy ne uzavřením smlouvy). Lepší definice přepravní smlouvy je v občanském zákoníku, ať za dřívějších předpisů podle § 307 a § 760 **občanského zákoníku 40/1964 Sb.** v tehdy platném znění, nebo nyní podle § 2550 **občanského zákoníku 89/2012 Sb.** Podle obou občanských zákoníků je přepravní smlouva synallagmatickým vztahem mezi dopravcem a cestujícím a z uzavřené smlouvy (konkludentně, nástupem cestujícího do přistaveného vozidla vypraveného na předem stanovenou trasu v předem stanoveném čase) vyplývají oběma stranám rovnocenně povinnosti - cestujícímu zaplacení jízdného a dodržování podmínek přepravy a dopravci přepravit cestujícího řádně a včas. Občanský zákoník 40/1964 Sb. pojímá vzájemný vztah tak, že právo domáhat se věcného plnění svědčí jen tomu cestujícímu, který na základě uzavřené smlouvy plnil adekvátně finančně.

Na druhé straně je přepravní smlouva tak trochu těžko uchopitelná chiméra - ne ve všech případech musí být dopravci její obsah znám (cestující s časovou jízdenkou popojíždí po městě, dopravce nemá tušení, kdy cestující svým výstupem dá najevo splnění smlouvy) nebo mohou být pochyby o tom, zda cestující uzavřel jednu nebo více smluv (cestující absolvuje jednu souvislou jízdu, avšak má na ni několik různých jízdenek - např. kombinace jízdenky se slevou pro úsek s oprávněním na zlevněné jízdné spolu s další jízdenkou časovou pro úsek její platnosti a spolu s další celou jízdenkou pro jednotlivou jízdu pro poslední úsek; podobně případ jízdy s jednou jízdenkou a s více dopravci v rámci integrovaného dopravního systému). Naštěstí vlastní přepravněkontrolní praxe se přepravní smlouvu nezaobírá, takže případné názorové rozdíly ve výkladu se nedotknou žádné ze smluvních stran.

Nedílnou součástí přepravní smlouvy jsou i **smluvní přepravní podmínky** (dále též jen "SPP"). Ty musí dopravce vydat, a tuto povinnost a toto právo mu dávají zákony 111/1994 Sb. o silniční dopravě a 266/1994 Sb. o drahách, a dále pak vyhláška Ministerstva dopravy a spojů 175/2000 Sb. Předně v SPP musí dopravce uvést výši přírážky nebo přírážky k jízdnému za neprokázání se platným jízdním dokladem a výši přírážky za porušování přepravního řádu, za nerespektování pokynů pověřené osoby nebo za obtěžování cestujících [11]. V SPP pak dopravce individuálně upravuje podle místních poměrů další podmínky přepravy cestujících, zvířat a zavazadel v rozsahu, ve kterém je k tomu zmocněn přepravním řádem (vyhláškou). Zejména je v SPP rozpracováván tarif, jsou podrobně uvedeny podmínky použití jízdenek, podmínky slev nebo bezplatné přepravy, podmínky kombinace jízdních dokladů. U zavazadel bývá často specifikováno jejich umístění, rozměry, přípustnost (např. bicykly) a podobně.

Přepravní řád uvádí, že SPP jsou pro cestující závazné. Avšak i o **závaznosti SPP** by se nechalo diskutovat: Vedle podmínek přepravy stanovených na základě výslovného zmocnění bývají v SPP podmínky stanovené **z niterné potřeby** dopravce (tedy přepravní řád nepověřuje dopravce tuto oblast upravit v jeho SPP), popřípadě se mohou do SPP dostat ustanovení vysloveně **protiprávní** [12].

Smluvní přepravní podmínky platí pro dopravce, který je vyhlásil (např. ČSAD autobusy Plzeň, Dopravní podniky Karlovy Vary, Dopravní podniky města Pardubic, České dráhy) nebo platí pro dopravce zapojené do integrovaného dopravního systému (např. SPP IDS Jihomoravského kraje, SPP Pražské integrované dopravy); naopak některé integrované dopravní systémy vlastní SPP nemají (např. Středočeská integrovaná doprava, Integrovaná doprava Plzeňska). Někteří dopravci mají i více různých SPP (např. Autobusy Karlovy Vary, Dopravní podnik měst Liberce a Jablonce, ČSAD střední Čechy). Jistě se najdou i další kombinace.

Proč?

Několik důvodů, proč v osobní přepravě sankcionovat nepředložení jízdenky, ačkoli účastníci smluv jiných typů obdobné právo nemají:

- Přepravní smlouva je krátkodobá (v řádu minut až hodin) - ve srovnání např. se smlouvou o nájmu, o ubytování, o odběru elektřiny;
- přepravní smlouva je anonymní - např. viz výše;
- v řadě případů umožňuje snadný "černý odběr" užitků ze smlouvy, protože dopravce dává přednost rychlosti a plynulosti přepravy před odbavením v kvantitě 99 % (zejména MHD);
- pouhé vyloučení cestujícího z přepravy nemusí být jako trest postačující, zejména pokud cestující absolvoval podstatnou část své cesty;
- umožňuje rychlý soukromoprávní postih na rozdíl od veřejnoprávního postihu např. při zjištění krádeže v obchodě - příjezd policie, výslech a sepsání protokolu;
- umožňuje postih i malých nepoctivců věku pod 15 let, na které veřejnoprávní trest nedopadne.

Stejně tak shledal Ústavní soud nikoli protiprávním sankcionovat cestujícího. Volně citováno - svobodný občan dobrovolně nastoupí do přistaveného vozu veřejné dopravy, tím se stává cestujícím, smluvní stranou a tím zároveň akceptuje podmínky, za nichž je přeprava uskutečňována, včetně možnosti být kontrolován, popř. i sankcionován [10], [06]. Ústavní soud shledal též dvanácti- a jedenáctileté cestující dostatečně právně způsobilé k uložení přírážky za jízdu bez jízdenky. Není zde nadřazenost dopravce, již by byl svobodný občan přinucen nastoupit [13].

Právo uložit cestujícímu přírážku nebo požadovat prokázání totožnosti úředním dokladem vzniká revizorovi ze zákona. Není přitom podstatné, zda zřizovatelem dopravce je obec (zpravidla krajské město nebo Praha; či je sama obec dopravcem), stát (asi už jen ČD), nebo zda jde o soukromý subjekt; stejně tak není podstatné, zda je linka zařazena do základní dopravní obslužnosti (tj. je spolufinancována z veřejných rozpočtů), nebo zda je linka čistě komerční a je provozována na vlastní riziko dopravce.

Význam revizora

„Účel přepravní kontroly spočívá v preventivním působení na cestující a dále v působení sankčním, které nastupuje tehdy, pokud se účinky prevence nedostavily. Hrozba postihu má za cíl preventivně odrazovat cestující od neplnění stanovených přepravních a tarifních podmínek. Uplatnění postihu je pak právním následkem zjištěného nedodržení těchto podmínek.“ [14] Vedle funkce přepravního kontrolora zastávají někteří revizoři i funkci dopravního kontrolora. Více v odstavci "Oprávnění revizorů vůči řidičům a průvodčím".

Oprávnění vůči cestujícím

I.

Asi by každý očekával, že v zákoně bude jako první uvedeno právo revizora kontrolovat cestujícím jízdenky. Kupodivu takové ustanovení nejenže není jako první, ale nenachází se vůbec ani v zákonu o silniční dopravě, ani v zákonu o drahách, a ani ve společné prováděcí vyhlášce - v přepravním řádu [02]. Ustanovení je zde uvedeno skrytě.

Revizor je oprávněn uložit přírážku [11] cestujícímu, který se na jeho výzvu **neprokáže platným**

jízdním dokladem [15]. Revizor v první řadě vyzve cestujícího k úhradě přírážky a jízdného v hotovosti; až v druhé řadě, ve chvíli, kdy cestující dlužnou částku nezplatí, má revizor právo zapsat osobní údaje cestujícího podle občanského průkazu nebo podle jiného úředního dokladu. Naproti tomu cestujícímu je dána povinnost předložit jízdenku nebo zaplatit přírážku nebo prokázat totožnost za účelem vymožení přírážky; cestujícího tedy nelze nutit, aby předložil jízdenku, kterou má, avšak cestující pak musí počítat s alternativním řešením. I takové případy se v praxi stávají.

Revizor má právo nechat úředně zjistit totožnost cestujícího, který nesplní povinnost prokázat se platným jízdním dokladem a který nezplatí uloženou přírážku a neprokáže úředním dokladem svoji totožnost, a to formou návštěvy služebny Policie ČR, městské policie nebo obecní policie nebo formou vyčkání příjezdu policisty či strážníka na místo. Zjištění totožnosti není omezeno jen na státní, městskou nebo obecní policii, ve zřídka případech lze totožnost ověřit i u jiného orgánu veřejné moci. Nejde o povinnost imperfektní. Za neuposlechnutí tohoto pokynu revizora může cestujícímu revizor uložit další přírážku, více v této stati v bodu II. Nejde o omezení osobní svobody, pokud revizor znemožněním útěku dopomůže cestujícímu ke splnění jeho povinnosti prokázat totožnost (popř. ji nechat policejně ověřit) [16].

Uložení přírážky je osobním právem revizora. Revizor není povinen přírážku uložit vždy. V méně závažných případech může řešit revizor závadu domluvou nebo dorovnáním jízdného (např. tarifní závady malých dětí nebo zaostalých osob, drobné závady na žakovských průkazech). Není-li uložena přírážka zaplacená v hotovosti, je revizor oprávněn vyloučit cestujícího z přepravy (tj. nechat jej vystoupit, ale může jít i jen o právní splnění a zakončení staré, "černé" smlouvy před plynule navazující smlouvou novou, placenou). Rozebrat "vyloučení z přepravy" by bylo na samostatný článek.

Zákon hovoří doslovně o prokázání se platným jízdním dokladem. Revizor tedy nezjišťuje finanční bilanci cestujícího, nezjišťuje, zda cestující platil nebo neplatil jízdné. Cestujícím bez jízdenky je pak i ten, kdo platil jízdné ve voze řidiči/průvodčímu, ale jízdenku si neodebral. Cestujícím, který se neprokázal platným jízdním dokladem, je také ten, kdo jízdní doklad odmítá předložit, nebo ten, kdo si zapomněl doma časovou jízdenku, průkaz pro bezplatnou přepravu nebo průkaz na slevu [17], [18]. Z tohoto důvodu se vyhýbám vžitému pojmu "černý pasažér". Oproti přepravním řádům z šedesátých let není v současnosti v zákonech právo revizora uložit přírážku cestujícímu, který neprokázal jízdenkou za zavazadlo. Poněkud komplikovanějším způsobem však lze takové jednání/opomenutí sankcionovat jako porušení přepravního řádu, bylo by i možné uvažovat o výkladu co smluvní pokuty.

Zákony neřeší revizorské prokazování se (aktivní úkon revizora) při kontrole jízdenek. Silniční zákon uvádí, že (až!) při ukládání přírážky, příp. při dalších úkonech musí být revizor vybaven průkazem a odznakem (pasivní stav na straně revizora). Zákon o drahách za stejných okolností uvádí, že revizor musí být vybaven odznakem nebo průkazem. Přepravní řád ukládá (aktivní) prokazování se odznakem nebo průkazem při vylučování cestujícího z přepravy za současného splnění (ukončení) jeho přepravní smlouvy.

II.

U cestujícího, který přes upozornění **nedodrží přepravní řád, neuposlechne pokyny pověřené osoby, znečišťuje vozidlo nebo obtěžuje cestující**, je revizor oprávněn

- vyloučit cestujícího z přepravy (bez přírážky),
- uložit cestujícímu přírážku (bez vyloučení z přepravy), nebo

- uložit cestujícímu přírážku a vyloučit jej z přepravy.

Co je porušením přepravního řádu, je výslovně uvedeno v § 15 vyhl. 175/2000 Sb., přepravního řádu. V uvedeném paragrafu jde zejména o kouření ve voze a na nástupištích, o zneužívání signalizace o odmítnutí uvolnit vyhrazené místo a podobně. Porušením přepravního řádu může být i porušení jiné povinnosti v přepravním řádu jinde uvedené; příkladem nesplnění povinnosti zaplatit přepravné/dovozné za zavazadlo nebo o přepravování psa bez náhubku. Stran neuposlechnutí oprávněných pokynů pověřené osoby se asi nejčastěji využívá uložení (další) přírážky za neprokázání totožnosti u cestujících, kteří nesplnili svoji trojalternativní povinnost prokázat se platným jízdním dokladem - zaplatit uloženou přírážku - prokázat totožnost za účelem vymáhání uložené přírážky [19].

Oproti přírážkám [11] uvedeným v bodu I. není revizor výslovně oprávněn ke zjišťování totožnosti cestujícího, který uloženou "pořádkovou" přírážku z jakéhokoli důvodu nezaplatil. To neznamená, že by revizor nemohl narušitele pořádku legitimovat nebo nechat zjistit (revizor není osoba veřejného práva, není tedy výčtem nijak omezen), revizor může požádat policii o osobní data cestujícího, to z pozice osoby, která má na zjištění totožnosti právní zájem [20]. A nebo to zkrátit, a nechat si ukázat občanský průkaz přímo od cestujícího. Cestujícímu v takovém případě nelze uložit druhou přírážku za neprokázání totožnosti.

Na druhé straně revizor nemůže uložit přírážku "za porušení smluvních přepravních podmínek". Takové oprávnění není v zákoně.

K sankci však lze přistoupit až po marných pokynech pověřené osoby učiněných ve smyslu SPP (avšak půjde o přírážku za neuposlechnutí těchto pokynů). Přírážku lze uložit i za použití jízdenky v rozporu se SPP (jízdenka není platná). V obou případech musí být přírážka odůvodněna buď neprokázáním se platným jízdním dokladem nebo neuposlechnutím pokynů pověřené osoby; avšak ne porušením SPP.

III.

Písemný protokol z kontroly

Sepsání zápisu o provedené přepravní kontrole s přistiženým cestujícím není zákonnou pravomocí revizora, není tedy zcela korektní zařadit jej jako bod III. za body I. a II. Leč je zde z důvodu tematické souvislosti ve vztahu k cestujícím.

Pamatuji praktiky, kdy si revizor k sobě do notýsku nebo na tiskopis poznamenával osobní údaje zadrženého cestujícího spolu s údaji místa, času, linky a vozu. Dnes se praxe o mnoho neliší, jen je zápis dán cestujícímu k podpisu a poté je cestujícímu vydán druhopis zápisu. Důvodem vydání druhopisu je předání výzvy k platbě, de facto faktury, a tím omezení administrativy skrze následné obesílání dlužníků.

Co však znamená podpis cestujícího na zápisu? Jaký význam a dopad má odmítnutí cestujícího podepsat zápis?

Pro uložení přírážky **není předepsaná písemná** forma. Přírážka uložená revizorem cestujícímu je **jednostranným právním úkonem** revizora, cestující tento akt neschvaluje, proto je uložení přírážky platné i bez podpisu cestujícího. Na dostupných tiskopisech zápisů o provedené přepravní kontrole jsem nikde nenalezl formulaci, že cestující uznává svůj závazek co do výše a důvodu. Podpis na zápisu tedy zpravidla není uznáním dluhu. (Leč situace se může lišit dopravce od dopravce:

Dopravní podnik města Ostravy sepisuje s cestujícím listinu "Dohoda s cestujícím" a tato listina má náležitosti uznání dluhu. Naproti tomu tiskopisy zápisu Plzeňských městských dopravních podniků dokonce ani neobsahují na podepsovaném líci listiny, jaký je cestujícímu vytýkán delikt a že mu byla uložena přírážka; plzeňský cestující podepisuje jen to, že byl kontrolován v konkrétním čase, místě, lince a voze.)

Na otázku, co znamená podpis cestujícího na zápisu, může u soudu každý cestující odpovědět něco jiného a bylo by těžké cestujícímu vyvrátit, že podpisem vyjádřil jím uvedený důvod. A naopak - podsunout mu, že podpisem vyjádřil něco jiného, než co tvrdí. Pokud cestující zápis nepodepíše (zápis, na kterém není uznávací klauzule), je situace prakticky tatáž, jako kdyby cestující zápis podepsal. Na otázku významu podpisu cestujícího neumím dát jednoznačnou odpověď.

Oprávnění revizorů vůči řidičům a průvodčím

Vedle toho, kdy dopravce kontroluje prostřednictvím revizorů své cestující (tedy je prováděna přepravní kontrola), kontrolují někteří dopravci prostřednictvím revizorů své zaměstnance [nejsou-li jimi kráceny přepravní tržby (v režimu, kdy za odbavení cestujících spoluzodpovídá průvodčí nebo řidič), je-li dodržován jízdní řád a ostatní standardy přepravy, jsou-li na zastávkách vyvěšené a nepoškozené jízdní řády apod.], je tedy prováděna vedle přepravní kontroly i **dopravní kontrola**. [21]

Oprávnění vůči Policii České republiky a vůči obecní či městské policii

Revizor má výslovně právo (za okolností vůči cestujícímu daných zákonem [02]) vyžadovat po policii zjištění totožnosti cestujícího. Zároveň je oběma policiím uloženo tyto údaje revizorovi poskytnout (předat) [22]. Získání osobních údajů je na základě zákona, proto není zapotřebí souhlas cestujícího. V ostatních případech je revizor osobou, která má právní zájem na zjištění totožnosti cestujícího a o toto zjištění policii požádá.

Vztah revizorů k dopravci

Revizoři mohou být zaměstnanci dopravce (včetně dohod). Revizoři mohou být osoby samostatně výdělečně činné mající s dopravcem obchodní smlouvu. [23] Revizoři mohou být zaměstnanci (včetně dohod) podnikající fyzické nebo právnické osoby, která má s dopravcem obchodní smlouvu. [23] Revizoři mohou být zaměstnanci organizátora integrované dopravy, kraje nebo jimi najatého podnikatelského subjektu. [23] A revizorem může být i dopravce - podnikající fyzická osoba. Při kontrole jízdenek na linkových autobusech a ve vlacích se lze setkat se specifickou kategorií "revizorů". Je to finanční kontrola Ministerstva dopravy. Kontroloři MD mají osobní pověření od ministra a při finanční kontrole prověřují, zda dopravce správně uplatňuje státem nařízené slevy [24]. Finanční kontroloři neukládají cestujícím přírážky.

Přirážka - smluvní pokuta nebo penále?

Přirážku vidím jako penále (sankci ukládanou na základě zákona), přesněji jako penále se smluvním prvkem (výše přírážek si v rozmezí zákonných limitů stanovuje dopravce sám ve svých smluvních přepravních podmínkách; SPP nezakládají právo na uložení sankce, SPP mají jen funkci sazebníku penále). Rozhodně odmítám názor, že by šlo o smluvní pokutu [25].

Co se jinam nevešlo

Žádný obecně platný předpis nenařizuje dopravci působícímu podle zákona o drahách, aby vedle odznaků vydal revizorům i průkazy, popř. aby vedle průkazů vydal revizorům i odznaky. Žádný obecně platný předpis nenařizuje dopravci, aby odznaky nebo průkazy čísloval, aby k případně očíslovanému odznaku vydal průkaz stejného čísla; nenařizuje ani, aby na odznaku nebo průkazu byl název dopravce; nenařizuje ani zveřejnění vzhledu odznaku či průkazu ve vozidlech, na webu, ve smluvních přepravních podmínkách či v Přepravním a tarifním věstníku. U jednoho dopravce mohou působit revizoři s odznaky různých vzorů.

Přes podobnost se správním blokovým řízením o přestupku nemá uložení přírážky tento charakter, ukládání přírážky se neřídí správním řádem, jde o akt občanskoprávní. Může dojít i k situaci, kdy je cestujícímu jako bezdůvodné obohacení vrácena neoprávněně uložená přírážka, kterou na místě hotově zaplatil (tedy postup ve správním právu vyloučený). Přírážku lze uložit i osobě mladší než 15 let.

Shrnutí

Zákonná oprávnění revizorů (přepravních kontrolorů), průvodčích a řidičů/strojvedoucích jsou ve stručnosti následující

- dozorovat tarifní kázeň cestujících
- dozorovat přepravní kázeň cestujících
- ukládat finanční sankce
- v souvislosti s finančními sankcemi za určitých podmínek vyžadovat od cestujících prokázání jejich totožnosti nebo je "předvést" na policii
- vylučovat cestující z přepravy
- dávat cestujícím závazné pokyny a příkazy

Revizor nebyl a není veřejným činitelem či úřední osobou, požívá jen o něco vyšší právní ochranu – ohrožení revizora nebo jiné pověřené osoby je přestupkem.

Oprávnění dopravních kontrolorů nejsou daná zákonem, podmínky vnitřní kontroly si stanovuje dopravce sám, popřípadě jsou dány integrovaným dopravním systémem.

Ing. Roman Janda,

příležitostný revizor a provozovatel nekomerčního webu revisor.cz

[01] Hrnčář.K.: Přepravní kontrola v MHD versus černý pasažér, online: 26. 5. 2005, epravo.cz, článek č. 32412

[02] zákon 111/1994 Sb. o silniční dopravě (v hromadné dopravě osob jen autobusy) a zákon 266/1994 Sb. (v hromadné dopravě osob vlaky, metro, tramvaje, trolejbusy); vyhláška MDS 175/2000 Sb. o přepravním řádu pro veřejnou drážní a silniční osobní dopravu

[03] Stručně změny: Zřízení chybějících „přepravních ustanovení“, povinnost k přírážce platit i jízdné, úpravy v prokazování totožnosti, upřesnění zjišťovaných osobních údajů, změny limitů přírážky na 1500 Kč, sdělení údajů policistou a strážníkem, zákonné zpracování osobních údajů dopravcem.

Přehled novel dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

[04] Zákon pojem "revizor" nebo "přepravní kontrolor" nezná.

Revizor je zahrnut spolu s průvodčími, řidiči a strojvedoucími do definovaného pojmu "pověřená osoba"; přitom revizor je v obou dopravních zákonech označen jako osoba vybavená kontrolním odznakem a/nebo průkazem.

Pro snazší čitelnost článku bude v textu i nadále používat pojem "revizor".

Práva uvedená zde u revizorů mají i průvodčí, strojvedoucí a řidiči vozidel veřejné hromadné dopravy

[05] např. dnes už překonané články

Zima. P.: Přepravní řády dnes, Právo a doprava, 1995, č. 6, str. 13-17

Šturmová, D. - Ondruš, R.: Postavení "revizorů" městské hromadné dopravy, Správní právo, 1998, ročník 31, č. 6, str. 364-370

[06] I. US 276/01 alias N 34/29 SbNU 291

Soudy Okresní soud ve Vyškově a Krajský soud v Brně nepřiznaly dopravci nárok na přírážku 200 Kč (jen právo na dlužné jízdné 8 Kč), neboť neshledaly ke dni jízdy 2. 2. 1998 vyhlášku 127/1964 Sb., přepravní řád za platnou. Ústavní soud byl opačného názoru a rozsudky obou soudů zrušil.

[07] Sbírka soudních rozhodnutí: 42/74 výpravčí a průvodčí, 8/78 vlakvedoucí, resp. revizor, 4/79 řidič linkového autobusu

[08] Status veřejného činitele (potažmo nově úřední osoby) nijak nesouvisí s právem na zjišťování totožnosti.

Ani v jenom z trestních zákoníků není právo perlustrace ani jako znak, a ani jako důsledek "veřejného činitelství".

To by pak veřejnými činiteli byli i řidiči nabouraných aut, neboť těm v pozdějších letech dává v § 47, odst. 3, písm. f) zákona 361/2000 Sb. o provozu na pozemních komunikacích právo legitimovat protistranu, veřejným činitelem by musel být i přepážkový pokladník banky nebo pošty, neboť i ten si vyžaduje doklad totožnosti v případě složení vyšších částek v hotovosti (kvůli zabránění legalizace výnosů z trestné činnosti), popřípadě i jiné "absurdní osoby".

Pro porovnání - judikát 26/69 potvrzuje status veřejného činitele předsedovi jednotného zemědělského družstva. Neslyšel jsem o případu, že by šéfkýžetdák perlustroval veřejnost (veřejným činitelem je skrze jeho právo rozhodovat).

Závěr poznámky - prokázání totožnosti je ze zákona povinností cestujícího (bourajícího řidiče, složitele nadlimitní hotovosti, apod.) a nesouvisí s tím, zda strana požadující jeho identifikační údaje je veřejným činitelem. Fakt, že v minulosti příslušník SNB (policista) byl veřejným činitelem a byl oprávněn k perlustraci, nelze zobecnit rovnítkem mezi oběma položkami.

[09] Na základě zmocnění § 18b, odst. 1, písm. a) a odst. 2 zákona 111/1994 Sb. o silniční dopravě a zmocnění § 37, odst. 2, písm. a) a odst. 7 zákona 266/1994 Sb. o drahách, oboje v platném znění; a dále na základě zmocnění v § 319 a v § 772 ObčZ 40/1964 Sb. v tehdy platném znění

[10] nález Pl. ÚS 33/2000 alias 78 Ústavního soudu, sp. zn. N 5/21 SbNU 29

Ústavní soud zamítl návrh Okresního soudu v Karviné na vyslovení protiústavnosti části § 18 zákona 111/1994 Sb. (uložení přírážky cestujícímu) pro porušení rovnosti stran.

Účastníci uzavírají smlouvu dobrovolně a vzájemně nenadřazeně. Jejím uzavřením na sebe berou všechna práva i povinnosti. Přírážka za neprokázání se jízdním dokladem je proto legální.

Z další argumentace - plynulost dopravy a obvyklost sankcí v dopravě v zahraničí.

[11] Za neprokázání se platným jízdním dokladem se podle zákona o drahách ukládá "přírážka k jízdnému", za totéž podle silničního zákona "přírážka"; za porušování přepravního řádu, nerespektování pokynů pověřených osob nebo za obtěžování cestujících se podle obou zákonů ukládá "přírážka"; "přírážkou" se nazývá i příplatek k jízdence zakoupené ve voze, pokud cestující měl povinnost koupit jízdenku již před nástupem. Bez podrobnějšího rozlišování tzv. pokut je dále v textu

jen krátký výraz "přirážka".

[12] Janda, R., Ochrana spotřebitele-cestujícího (2), online 6. 9. 2014: dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

[13] Nálezy Ústavního soudu III. ÚS 1019/08 a II. ÚS 3176/12

[14] Učební texty pro přepravní kontrolu 2006, Dopravní podnik hl. m. Prahy akciová společnost

[15] "Jízdenkou" je doklad o zaplacení jízdného; "jízdním dokladem" jsou jízdenky a průkazy k bezplatné přepravě. Zde bez významu, budu proto pro "jízdní doklad" používat slohově přijatelnější pojem "jízdenka".

[16] Svépomoc podle § 6 ObčZ 40/1964 Sb. a § 14 OZ 89/2012 Sb. judikovaná rozsudkem NSS 1 As 34/2010

[17] Řada dopravců je k zapomnětlivcům shovívavá a po dodatečném prokázání snižuje přirážku na symbolickou částku (stále však jde o přirážku). Obecně však cestující nemá právo na dodatečné prokazování.

[18] Starší, leč stále použitelný judikát - rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem 13 Co 75/83 in Sbírka soudních rozhodnutí 20/84

[19] Cestujícímu je uložena první přirážka za nepředložení jízdenky a druhá přirážka za neuposlechnutí oprávněného pokynu pověřené osoby, tj. za neprokázání totožnosti.

Nesouhlasný názor na <http://www.dvojpokuty.cz>

[20] Zákon o Policii ČR, zákon o obecní policii, podrobnosti v pozn. [22]

[21] „Doprava“ je to, co jede, „přeprava“ je to, co se veze.

[22] § 63, odst. 2, písm. k) zákona 273/2008 o Policii České republiky a § 12, odst. 2, písm. e) a odst. 4 zákona 553/1991 Sb. o obecní policii a zákon 304/2017, jímž se novelizují zákony 111/1994 Sb. a 266/1994 Sb.

[23] Dopravní podniky Karlovy Vary do 31. 8. 2017, online: dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#), Integrovaný dopravní systém Jihomoravského kraje, online: dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#), Dopravní podniky hl. m. Prahy na linkách jiných dopravců zapojených do PID, online: dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

[24] Zlevněné jízdné pro děti nebo pro invalidy, zlevněné žákovské jízdné.

Cenový věstník Ministerstva financí 13/2017, 29. 11. 2017, vydání vždy pro aktuální rok (podobně dříve 12/2016, 12/2015, 13/2014, 13/2012...), online: dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

[25] Absurdity přirážky co smluvní pokuty:

V případě výkladu přepravní smlouvy ve smyslu přepravního řádu 175/2000 Sb. by osoba bez jízdenky nebyla cestujícím (smluvním partnerem) a smluvní pokuta by se na ni nevztahovala.

Nebo naprosto kuriózním způsobem by cestující mohl obeslat dopravce svými, zcela shodnými SPP, v nichž by nebyla stanovena výše přirážky, či by byla 1 Kč; následně by tak zneplatnil "smluvní pokutu" ve smyslu § 1741, odst. 2 a § 1751, odst. 2 občanského zákoníku

Aktualizováno 12.11.2025

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)
- [Nejvyšší soud a forma smlouvy o smlouvě budoucí: krok zpět v ochraně právní jistoty?](#)

- „Za každou kauzou je živý příběh“
- Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi
- Spoluvlastnictví a správa společné věci
- Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR